

Innovationsupphandling X- Måltidstjänst för äldre

Augusti – December 2012

2012-12-19

Inköp Gävleborg

Författare: Sigrid Pettersén & Anette Jonsäll

Delrapport

Innovationsupphandling X- Måltidstjänst för äldre,

Augusti – December 2012

Innehåll

Projektet Innovationsupphandling X har under hösten metodiskt arbetat sig fram till den första modellen för en innovativ lösning av måltidstjänsten för äldre, driven av offentlig upphandling. Vägen till denna modell bygger på att flera processer inom projektet pågår parallellt. Hela projektet har kommit att handla mycket om olika processer och dessa processers förhållande till varandra. Det har under projektets gång visat sig vara många faktorer som spelar roll för att möjliggöra en innovationsupphandling, i alla fall viktiga att vara medveten om under skapandet av den allra första tjänsteinnovationsupphandlingsmodellen. Detta skall vi göra ett försök att beskriva i denna rapport. Referensgruppsmötet den 8-9 november 2012 ägde rum i Ljusdalskommun, där gruppen fick göra en resa "i forskarnas spår", med nedslag i verkligheten och deltagande i diskussionen beträffande byggande av den första innovationsupphandlingsmodellen som numer har arbetsnamnet "The Frame Lake model", för er som hade otur att inte kunna medverka finns en beskrivning av dagarna med i rapporten.

En annan viktig del i projektarbetet är spridning av resultat samt samverkan med andra aktörer, vi beskriver vad som gjorts och vad vi vet ligger inbokat framåt.

Piloterna har generellt fungerat mycket bra, då samtliga kommuner ägt sina egna projekt och varit viktiga samarbetspartners för forskarna vid insamlandet av data.

Piloterna var för sig

Ockelbo

I pilotkommunen Ockelbo har mycket av projektarbetet koncentrerat sig på att samla in empiriskt material i jakten på att kunna beskriva det "verkliga behovet". Under bearbetningen av materialet har det framkommit en del nya frågeställningar som måste besvaras, därför är några kompletterande intervjuer med chefer planerade till slutet av december 2012. I det pågående analysarbetet har vi valt att arbeta Grounded Theory inspirerat, då vi möjliggör för att fylla på i materialet tills vi upplever en såkallad mättnad. Det gör att materialet lever och växer vartefter nya frågeställningar väcks. Som ett tack för att Ockelbo upplåtit äldreboendet som en arena för insamling av forskningsmaterial och för att så många äldre, anhöriga, personal, chefer och kökspersonal så gärna deltagit vid fokusgrupper och individuella intervjuer anordnade projektet en fest lördagen 29 september 2012. Projektets jurist Per Hammarstedt och Anna Stadling spelade och sjöng i matsalen, efter musikunderhållningen serverades kaffe och tårta. Ett av alla uppskattat inslag i höstmörkret. Vi har också haft en dialog med näringslivschefen i Ockelbo i ett tidigt skede av projektet. Många små företag möjliga inom måltidstjänst finns placerade i Ockelbo med omnejd vilket gör området intressant i samband med det planerade modelltestandet i Hudiksvall.

Underhållning av Anna Stadling och Per Hammarstedt vid äldreboendet i Ockelbo

Gävle

I Gävle har förberedelsen för matlagning på tre avdelningar med nio äldre på varje ställe genomförts under hösten. En grupp med forskare, upphandlare och kommunens kontaktperson deltagit har haft ett antal planeringsmöten. En etikansökan har lämnats in och blivit godkänd av etiknämnden. En direktupphandling har genomförts för att knyta till sig de aktuella leverantörerna. Det är personalen själva som utan extra tidsersättning som sköter inköp av råvarorna och laga mat till de äldre. Matlagningen startade 1 december göras på respektive avdelning kommer att pågå från december 2012 till maj 2013. Under de första tre månaderna kommer middagsmålet att lagas av personalen för att därefter utvärderas och göras en bedömning om det är möjligt att även laga lunch. För att komma igång med arbetet med matlagningen ordnade projektet en utbildning med såväl en inspirationsföreläsning och en inspirerande matlagningskurs för personalen vid Furugården i Valbo. Detta skedde den femte och sjätte november i Gävle. Maria Masoomi höll dessa dagar, där också inspirationsföreläsningen var öppen för fler intresserade deltagare. I slutet av november höll miljöinspektören vid Gävle kommun en hygienutbildning för all personal på avdelningarna. Ett flertal olika analyser och datainsamlingar kommer att genomföras innan förändringen (matlagning på avdelningarna) och efter förändringen. Piloten har ett holistiskt perspektiv som kommer att generera både kvalitativ- och kvantitativ data. Det gjordes också ett studiebesök till ett äldreboende i Knivsta där tre anställda kockar lagade alla måltider från grunden till de boende. Vi kunde själva se att måltiderna var betydelsefulla för kunderna, då de samlades i god tid före måltiden och pratade med varandra och med kockarna som fanns i ett "öppet kökslandskap" mitt emellan två avdelningar. De kostansvariga vid Furugården fick med sig många goda idéer hem till Valbo.

Äldreboende i Knivsta

Ett nära samarbete med Umeå universitet och Gävle kommun har adderat till ytterligare kunskap. En student från Umeå universitet har tillsammans med deltagare i projektet och Gävle kommun gjort ett upplägg där olika mätningar (näringsintag, näringsinnehåll och svinn) genomförts, dessa mätningar skall enligt planering följas upp under och efter avslutad matlagning. Forskarna i projektet har genomfört observationer under lunchtid före matlagningens början, fler observationer kommer att genomföras under och efter avslutad matlagning. Kvantitativa mätningar

såsom vikt, livskvalitetsmätningar via EQ 5D m.m. kommer också att genomföras och ligga till grund för de hälsoekonomiska beräkningarna. Under matlagningsperioden kommer personalen själva att ansvara för beställning av varor, tillagning och servering, en ny modell som kan ge värdefull information om såväl möjligheter att utveckla arbetet inom äldreomsorgen som kravställning vid upphandling, då helhetsaspekterna i en måltidssituation finns involverade i modellen.

Ljusdal

I Ljusdal har under hösten intervjuer gjorts med äldre i eget boende i Loos. Intervjuer har också genomförts med chefen för äldreboendet i Loos, kökspersonal vid centralköket i Ljusdal samt ansvarig person över biståndshandläggarna i kommunen.

Vid intervjutillfällena i Loos som var upplagt på två arbetsdagar, övernattade forskarna på äldreboendet i Loos och åt de av kommunen levererade matlådorna till middag.

Matlådorna som vi inmundigade i Loos

Observationer av måltidssituationen har genomförts på äldreboendet i Ramsjö samt intervju med den personal som lagar och levererar maten till äldreboendet fem dagar i veckan och som också sköter skolmåltiden i Ramsjö.

Den 8-9 november besökte projektets referensgrupp Ljusdalskommun för att följa den forskning som hittills genomförts, se separat stycke nedan.

Utifrån det insamlade datamaterialet har förberedelse för ett utvecklande av en innovationsupphandlingsmodell för måltidstjänst för äldre "The Frame Lake Model" börjat växa fram. Den 5 december hölls det första mötet med intressenter (företagare, entreprenörer och andra intresserade) från Ramsjö, vid det mötet serverades julgröt och skinksmörgås.

I skrivande stund är möte två i Ramsjö planerat till den 17/12-12, då det affärsperspektivet ska stå i fokus, samt ett förankringsmöte med förvaltningschefer, tjänstemän och politiker med syfte att diskutera på vilket sätt kommunen framåt skall samverka med de företag och entreprenörer som är tänkbara aktörer i innovationsupphandlingslösningarna av måltidstjänst för äldre.

Möte med entreprenörer i Ramsjö

Hudiksvall

Hudiksvall planeras att bli den arena där resultaten och erfarenheterna från Ljusdal och närmare bestämt Ramsjös utvecklingsmodell av innovationsupphandling skall testas i större skala. Som en första inledande aktivitet i Hudiksvall träffades delar av projektgruppen några företag och organisationer två kvällar under vecka 44. Syftet med dessa träffar var att informera om projektet samt lyssna in om det finns ett intresse för fortsatt arbete att ytterligare utveckla innovationsmodeller för upphandling av måltidstjänster för äldre.

Kommunförbundet Inköp Gävleborg

Under hösten 2012 har den upphandlande kompetensen inom organisationen blivit fem upphandlare på 20 % istället för en heltid. Detta för att säkra upphandlarkompetens inom fler sektorer. Att arbeta med innovationsupphandling är komplext på många sätt och vår utgångspunkt i detta ställningstagande är att fler personer ger en större samlad kunskap in i projektgruppen.

Det är en utmaning att arbeta med forskning och praktik i samverkan. Att förstå varandras "olika världar" har vi sett som en förutsättning för att nå goda resultat i denna studie. Det blir en utmaning i dubbel bemärkelse då måltidstjänsten för äldre är en del av den stora samhällsutmaningen som hela äldrefrågan utgör. Därför har forskarna i projektet deltagit vid ordinarie team möten samt vid direktionsmöten och ledningsmöten.

Att se offentlig upphandling som ett verktyg att försöka lösa tjänster som ligger inom de stora samhällsfrågorna är en ovan uppgift för upphandlare och upphandlande organisationer. De processer som behöver vara pågående i ett så komplext projekt som detta är kan vara svåra att greppa för många inblandade, men också därför viktiga att beskriva.

Till våren kommer forskarna att som en del i studien intervjua upphandlare både i och utanför den egna organisationen.

Vid arbetsplatsmöten och andra sammankomster inom organisationen finns en programpunkt som på något sätt belyser projektet och dess nuvarande status.

Referensgruppsmötet den 8-9 november 2012 i Ljusdal

Den 8 november avgick en buss med förväntansfulla och kaffesugna referensgruppsdeltagare från Ljusdals station mot Ramsjö. Under färden "I forskarnas spår" mot Hälsinglands norra delar fick passagerarna avnjuta delikatesser från Loos. Det var Lottaboden i Loos som gjort en fantastisk smörgås med lokala pålägg, som bl.a. björnkörv, ost, granskottsmarmelad serverad med tranbärdricka och en dammsugare gjord hos Loosbagarn. Den fikapåsen lämnade ingen av deltagarna oberörd. I bussen följde även en lokal guide, Jan-Åke Karlsson som på ett utmärkt och charmerande sätt kunde guida oss genom den trakt vi färdades.

Väl uppe i Ramsjö orienterade vi oss till de platser som kan komma att spela en viktig roll vid byggandet av den första innovationsupphandlingsmodellen av måltidstjänst, The Frame Lake Model. Ett stopp vid den lokala affären med visst köptvång, gjorde Rolf Hööks fötter glada, då han fann ett par hemstickade yllesockar, stickade av en av traktens damer.

Under den kommande färden mot Loos berättade forskarna om forskningsupplägg och delar av det resultat som hittills analyserats. Det var också ett underlag till de diskussioner som senare fördes angående möjligheter att utveckla en innovationsupphandlingsmodell i Ramsjö. Efter nedslag i såväl koboltgruvan i Loos som världsarvet Fågelsjö hälsingegård så samlades vi alla i konstruktiva diskussioner angående utvecklingsmöjligheter i Ljusdalskommun, närmare bestämt i Ramsjö. Då vi varken kunde uppbringa vare sig whiteboard eller blädderblock, ritades en logistisk och kontextuell

karta över Ramsjö upp på en helt vanlig pappers- servett. Kanske lite innovativt i sig, som också visar att goda tankar formuleras och bearbetas när människor känner ett äkta engagemang.

Men det badades också i trätunna under bar himmel och åts en vilt- och hälsingeinspirerad måltid senare på kvällen, där kommunalrådet i Ljusdal, Roland Bäckman berättade om hur han såg på de kommunala förutsättningarna och möjligheterna för utveckling av nya tjänster i Ljusdalskommun. Dag två följdes av seminarier med inbjudna föredragshållare från trakten från både den offentliga och privata sektorn det var; Lotta och Roger från Lottaboden, Roger har också en framskjutande i bylaget. Båda är både samhällsentreprenörer och företagare. Tommy Swahn från NärLjus pratade om företagande i området ur näringslivsorganisationens perspektiv. Anneli Hjert, chef inom äldreomsorgen i Ramsjö gav oss en inblick i det offentliga perspektivet från äldreomsorgen i Ramsjö. Johan Almesjö rundade av dagen och blickade framåt.

Sammanfattningsvis så kändes dagarna som värdefulla för det kommande arbetet i projektet.

Fågelsjö gammelgård, ett världsarv i Finnmarken

Sammanfattning

Nyckelpersoner, drivkrafter, kommunikation på olika nivåer är faktorer som spelar roll för hur väl äldreomsorgen fungerar. Förförståelsen har varit viktig för att få fram resultat och ge framgång i datainsamlandet. Nätverkande med andra människor på olika nivåer är en av våra största styrkor och har spelat en viktig roll vid uppbyggandet och genomförandet av projektet. Svårigheten består i att få förståelse för det nya arbetssättet och tänket omkring helhetsperspektivet och att lita på den process som hela tiden fortgår. Detta gäller både internt och externt.

En stor mängd kvalitativ data har samlats in genom fokusgrupper och intervjuer. Även kvantitativ data har börjat samlas in. Materialet är digert och en första analys har påbörjats. Genom samarbete med Umeå universitet kommer vi att få in näringskompetens i projektet och mer resultat omkring detta i Gävle Piloten. I Ockelbo har en rapport beträffande de resultat som framkommit i studien börjat sammanställas. Ockelbokommun har uttryckt ett en ambition och starkt önskemål att försöka skapa den "bästa äldreomsorgen" för de äldre i kommunen. Det har i analysen av intervjuerna kommit fram resultat som kan vara viktiga för beslutsfattare att känna till i arbetet med att utveckla äldreomsorgen i kommunen.

Utifrån de framkomna resultaten i de olika piloterna har ett första modellbyggande med underifrånperspektiv påbörjats i Ramsjö. Det finns ett stort intresse i bygden att vara med i arbetet att utveckla nya idéer.

Spridnings uppdrag och samverkansaktörer

Under perioden augusti 2011-december 2012 har följande spridningsaktiviteter genomförts;

Projektet har presenterats vid ett antal tillfällen under hösten bl.a. vid Innovations sluss Norr konferens i Luleå, ECO-procura konferens i Malmö, Upphandling 24 i Stockholm, SOI-Norr. Projektet har också presenterats på olika regionala arenor. Några övriga av landets kommuner har hört av sig och visat intresse för projektet.

Två av forskarna har suttit i miljöstyrningsrådets expertgrupp för att ta fram kriterier för måltidstjänst, där erfarenheter från vårt projekt varit viktiga i den processen.

Umeåuniversitet har varit en viktig och nödvändig samverkanspartner i framförallt Gävlepiloten med närings- och forskningskompetens.

I samband med ECO-procura konferensen i Malmö har intressanta kontakter knutits med SP, Sveriges Tekniska Forskningsinstitut i Göteborg. Några träffar med Fredric Norefjäll, projektledare har ägt rum han sitter med ungefär samma frågeställningar runt innovationsupphandling som oss.

Tre projektmedlemmar har under hösten gått hälsoekonomi kurs på NHV, Göteborg, statistikdiskussion med SLU forskare har också varit en viktig del i forskningsarbetet.

ICEG European Center, November 2012, INNO-Grips Global Review of Innovation Policy Studies, INNO-Grips Policy Brief No.5, Policies Supporting Innovation in Public Service Provision.

Under hösten har ett seminarie/workshop tillsammans med närings-, social-, och miljödepartementet diskuterats fram. Den 23 januari 2013 kommer projektet att presenteras och diskuteras tillsammans med personer från följande departement i Stockholm.

Vi blickar framåt

Projektet följer den planering som lades vid projektstarten. Det är många människor i varje pilotkommun inblandade i projektarbetet.

Det är också många fler människor indirekt medverkande i projektet men som utgör själva grunden för projektets resultat som de äldre, anhöriga, personalen, verksamhetsansvariga, politiker, tjänstemän, organisationer i byarna samt sanna entreprenörer och företag, utan dessa fantastiska människor – inget innovationsupphandlings projekt.

Pilotkommunernas fokus i projektet varierar i olika grad över tid. Just nu ligger störst fokus på Ljusdal och Ramsjö och möjligheter att utveckla nya upphandlingsmodeller.

Årets Gävlebock, innan den brann

*Vill också passa på att önska alla
en Riktigt God Jul och ett Gott Nytt År
från
Innovationsupphandling
X*